

Vår korrumperade regering

av Bengt-Åke Wennberg

Den 15 maj var jag på konferens om korrupsionsforskning. Den anordnades av Institutet för Forskning om Korrruption och Samhällsstyrningens Kvalitet (Quality of Government QoG) som startats av Bo Rothstein och Sören Holmberg vid statsvetenskapliga institutionen på Göteborgs Universitet.

Om jag fattat deras definitioner rätt så kan vår regering anklagas för korrruption – men då inte i den kostym som korrruptionen normalt uppträder i – mutor och sådant. Den korrruption jag talar om uppträder mycket mer sofistikerat och osynligt för oss medborgare. Därför måste den uppmärksammas.

Rothstein utgår i sina definitioner från teorin om kollektivt handlande. Det vill säga att människor i huvudsak handlar utifrån ***hur de tror andra kommer att handla***. Detta betyder att individer kan hålla fast vid ett visst beteende trots att man innerst inne vet att det är skadligt och fel. Om man exempelvis tror att man kommer att vara den ende som källsor-

terar eller den ende som plockar upp efter sig på en offentlig plats är det rationellt att låta bli. Om alla andra fuskar med skatten är det dumt att vara hederlig.

Teorin passar Rothstein eftersom hans forskning bygger på enkäter. Svaren på dessa ger visserligen en oprecis bild av hur något faktiskt förhåller sig. Svaren kan emellertid relativt bra beskriva hur människor **tror** att något förhåller sig och därför påverkar de andras handlande. Det är denna "tro" som i hög grad styr människors handlande. Enkät svar har därför förutsättningar att vara en bra indikation på det kollektiva handlandet. Problemet blir då att beskriva själva fenomenet korruption så att man vet hur frågan skall ställas.

Rothstein förkastar de vanliga definitionerna på korruption som utgår från mutor, missbruk av offentlig makt etc. Han menar att de bygger på alltför diffusa och subjektiva förställningar om vad som är bra och vilket agerande som därför är förkastligt. Rothstein söker istället efter något mer allmängiltigt som alla känner till och upprörs över. Vad är det för grundprincip den korrupte bryter mot som alla har erfarenhet av och som alla håller helig?

Rothstein hittar denna grundprincip i den svenska regeringsformen. Där står det att *alla* i en offentlig förvaltning – även inhyrda entreprenörer – har *skyldighet* att vara *opartiska* och *behandla alla lika*. Rothstein konstaterar att det som står inte är en målsättning, ambition eller en diffus ideologi. Det är en **regel som man inte får bryta mot**. Rothstein väljer därför en operativ formulering av denna sats – nämligen att opartiskhet handlar om att **undvika favoritism**.

Han beskriver tre typer av favoritism som kan uppträda – nämligen att man favoriserar olämpliga personer före lämpliga, att man favoriserar vissa grupper – exempelvis män framför kvinnor och att staten ger vissa personer och grupper kunskapsmässiga och ekonomiska fördelar framför andra – exempelvis genom att främja insideraffärer.

Vi tänker oss vanligen att favoritism styrs av själviska och egennyttiga motiv där vederbörande tjänsteman berikar sig själv. Så är inte alltid fallet. Den kan också bygga på utpräglad ideologiska och till synes osjälviska motiv men den kan vara lika destruktiv för det.

Det senare var exempelvis fallet när sovjetstaten favoriserade Trofim Lysenskos idéer om ärftlighet. Man uttraderade i princip all annan forskning på området än Lysenskos eftersom dennes idéer stämde med sovjetstatens ideologi. Lysenko har av detta skäl blivit synonym med **offentligt styrd pseudoforskning**.

Programmet [Kaliber om psykvården i Sverige](#) som sändes den 13 maj 2012 visar att det är just detta som moderaten Ulf Kristersson åstadkommit när det gäller favorisering av KBT jämfört med Psykodynamisk terapi i Sverige.

I vår förening Forskarbyn har vi sedan många år behandlat denna fråga. Vi har haft ett kollegium som brottats med hur det kan komma sig att psykodynamisk utbildning och behandling på diffusa grunder har blivit missgynnad jämfört med KBT (Kognitiv Beteendeterapi). Många konstiga, och till och med oriktiga, argument har använts – bland annat att KBT är det enda som kunnat evidensbaseras. Utbildningar har lagts ner och kunniga och erkända terapeuter har förlorat patienter på grund av att de inte använt "rätt" metod.

Eftersom vi är kunniga på alla de områden man refererat till i diskussionen har vi kunnat konstatera att argumentationen varit minst sagt bristfällig och varken stämt med vetenskap eller beprövad erfarenhet. Vi har då frågat oss varför kunniga personer mot sin egen övertygelse ställer upp på detta. Varför har det varit en så stor "enighet" bakom att föra fram KPT som en given och prioriterad behandlingsform? Programmet Kaliber har gett oss svaret vi letat efter.

Regeringen har satt upp som ett ideologiskt mål att få långtidssjuka i arbete. Många långtidssjuka lider av psykiska problem. Ytligt sett visar KBT bättre resultat än andra behandlingar. (Detta har många orsaker som inte alls har med själva metoden att göra – icke minst vilka patientgrupper man väljer att utvärdera.) Ulf Kristensson har emellertid på eget bevåg, och utan att föra en öppen debatt om svårigheten att göra seriösa och relevanta utvärderingar, dirigerat om finansieringen så att KBT gynnas på de psykodynamiska behandlingarnas bekostnad.

Detta har haft en genomgripande effekt. Eftersom sjukvårdshuvudmännen inriktar sig på finansiering av vården och därmed på hur dom tror regeringen kommer att agera och ge dem anslag så innebär regeringens

favorisering av denna enda behandlingsform en enorm likriktning inom hela fältet. Syftet var säkert gott. KBT har ytligt sett – och om man är amatör på området – en bättre "record" än andra behandlingar. Vill man öka återinträdet i arbetet för personer med psykiska problem så kan det för en amatör låta troligt att en standardisering och en prioritering mot behandlingar som KBT kan ha en gynnsam effekt.

Nu har emellertid Ulf Kristensson enligt programmet Kaliber missförstått alltsammans. Utvärderingar visar på ett totalt misslyckande för denna styrning. Han har betett sig som salig dumbom. Men detta är inte min poäng. Även om Ulf Kristensson händelsevis haft rätt så skulle åtgärden som sådan kunnat betecknas som korruption – om man använder Rothsteins definition.

Skälet till detta är att den utgått från ministerns och det regerande partiets begränsade eget intresse: Åtgärderna har genomförts bakom ryggen på det etablerade professionella samfundet och oss medborgare enbart för att främja, och bevisa riktigheten av, regeringsmaktens egna ideologi. Det är helt enkelt en Lysenko-affär.

Rothstein är tydlig. När det gäller korruption så helgar inte ändamålet medlen. Korruption förgiftar samhällsdebatten och förvanskar de beslut som måste fattas. Agerandet främjar några på mångas bekostnad eftersom det undandrar oss alla från den delaktighet, det likaberättigande och den sakliga diskussion om offentlig verksamhet som vi är berättigade till att medverka i.

Referenser

Reeder J (2010): Det tystade samtalet. Scandbook AB: Norstedts.

Rothstein B (2012): Om institutet för framtidsstudier.

<https://www.iffs.se/forskning/affilierade-forskare/bo-rothstein/>

Kaliber (2012): "One size fits all" - KBT:s frammarsch i psykvården.
13 maj 2012 kl 05.00

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1316&artikel=5103866>

